

Korruptsiooni ennetamine meditsiinis: arutelu lisamaterjal

1. Meditsiinivaldkonna juhtumeid

Järgnevalt on toodud erinevate meditsiinivaldkonnas esinevate situatsioonide lühikirjeldused, milles võib, aga ei pruugi olla korruptsioonijuhtumeid. Tegu on fiktiivsete olukordadega, mis on inspireeritud päriselus toimunud sündmustest. Juhtumeid võib lugeda üksi, ent soovituslik on neid analüüsida gruppides, et tekiks arutelu, mille käigus ühiselt välja mõeldakse, **kas kirjeldatud olukordades on kõik osapooled käitunud korrektselt või mitte**. Iga antud vastust või võetud seisukohta peaks põhjendama.

1. juhtum

Vanahärra pöördub ortopeedi poole palvega tõsta planeeritav põlve-operatsioon varasemaks, kuna hiljutisel visiidil kokkulepitud aeg, poolteist aastat, tundub siiski liiga pikk. Arst põhjendab, et ooteaeg on tõesti ebameeldivalt pikk ning soovi korral võib ju patsient valida ka mõne teise arsti, kellel on ehk lühem järjekord. Vanahärra, olles endine ärimees, pakub alternatiivina arstile raha, misjärel nõustub arst operatsiooni varem tegema.

Koostajate poolne kommentaar:

Raha eest operatsiooni aja muutmise on korruptiivne teguviis. Tegu on altkäemaksuga.

2. juhtum

Arsti juurde on konsultatsiooniks järjekorda pannud kaks teineteisele tundmatut patsienti Mari ja Kalle. Mõlemal on sarnased kaebused. Hiljem selgub, et ka haiguse diagnoos oli sama. Mari ei jõua siiski konsultatsiooni aega oodata ning on nõus maksuma tasulise visiidi eest, et saada varem vastuvõtule. Pärast Mari visiiti määratakse talle raviskeem ning ta hakkab saama Haigekassa poolt hüvitatud ravi. Samal ajal jääb Kalle endiselt tavajärjekorda. Kalle saab sarnast ravi oluliselt hiljem, mis on samuti Haigekassa poolt hüvitatud.

Koostajate poolne kommentaar:

Arstid teevad mõnikord vastuvõtte ka oma haiglatöö kõrvalt. See on nende erapraksis, mille vastuvõtutasu haigekassa ei kompenseeri. Antud juhul maksab erapraksise vastuvõtuarve patsient ise. Haigekassa kompenseerib ravi kulud sõltumata sellest, kas ravi on määratud haiglas või erapraksises.

3. juhtum

Haigla uue korpuse ehituse idee on olnud õhus juba pikka aega. Lõpuks hakkab haigla juhatus arutlema ehituse sisulist poolt ja määrab hanketingimused. Juhatusse kuulub ka dr Steinhammer, kelle abikaasa Helga on ehitusettevõtte OÜ Pottsepp juhatuse liige. Firma OÜ Pottsepp kandideerib koos üheksa teise firmaga antud hankele. Pärast pikka arutelu kuulutab haigla juhatus hanke võitjaks firma OÜ Pottsepp.

Koostajate poolne kommentaar:

Abikaasaks olemine ei tähenda automaatselt huvide konflikti. Probleemseks muutub olukord siis, kui juhatuse liige ja tema abikaasa lepivad hanketingimused omavahel kokku ning seejärel koostatakse hanketingimused abikaasa firmale sobivaks (vt juhtum 10).

4. juhtum

Patsient saabub arsti vastuvõtule. Ravi on lõppenud ja patsiendil enam kaebusi pole. Kuid ta peab käima edaspidi siiski kontrollis iga nelja kuu järel. Kontroll lepitakse kokku nelja kuu pärast. Patsient annab suurest tänust arstile kimbu roose ja pudeli kvaliteetveini senise ravi ja hea koostöö eest. Arst otsustab kingi vastu võtta ja tänab omakorda patsienti. Siis aga meenub patsiendile ajaline kokkusattumus äsja kokkulepitud aegade ja eraelu vahel, mistõttu palub ta tõsta vastuvõtuajad varasemaks kui võimalik. Arst süveneb taaskord graafikusse ning pakub välja uue aja, mis on 3 kuu pärast.

Koostajate poolne kommentaar:

Antud juhul aja muutmine ja kingituse andmine ei ole omavahel seotud, kuna seda aega oleks olnud võimalik muuta sõltumata kingituse andmisest.

5. juhtum

Patsient saabub arsti vastuvõtule. Ravi on lõppenud ja patsiendil enam kaebusi pole. Edasi peab patsient siiski kontrollis käima ning kontroll lepitakse kokku 4 kuu pärast, sest varasemat aega hetkel ei ole. Patsiendile see plaan sobib ja suurest tänust annab ta arstile 3-päevase SPA paketi kaunis Eestimaa kuurordis senise ravi ja hea koostöö eest. Arst otsustab siiski kingi vastu võtta ja tänab omakorda patsienti. Siis aga meenub patsiendile ajaline kokkusattumus äsja kokkulepitud aegade ja eraelu vahel, mistõttu palub ta tõsta vastuvõtu ajad varasemaks kui võimalik. Arst süveneb seekord graafikusse põhjalikumalt ning võimalus selleks on tõesti olemas. Uus aeg on 1,5 kuu pärast.

Koostajate poolne kommentaar:

Antud juhul aja muutmine ja kingituse andmine ei ole omavahel seotud, kuna seda aega oleks olnud võimalik muuta sõltumata kingituse andmisest.

6. juhtum

Statsionaaris on vererõhuaparaadid vaja välja vahetada ning õed paluvad osakonna juhti, et viimane uued telliks. Samas mainib üks õde, milliseid tema kõige rohkem eelistaks, tuues välja

kasutusmugavuse ja üldiselt parema kvaliteedi. Kõik nõustuvad ning tellitaksegi õe poolt soovitatud firma vererõhuaparaadid. Mida teised ei tea, on asjaolu, et see firma teeb õele igal aastal soodsa pakkumise osaleda firma tooteid tutvustaval koolitusreisil.

Koostajate poolne kommentaar:

Kuna õde on selle firmaga seotud, peaks ta end kõrvaldama nii arutelust kui ka otsustusprotsessist.

7. juhtum

Arst on töölt koju jõudnud ning õhtusöögi lauas valitseb meeldiv õhkkond. Juhuslikult tuleb jutuks tervis ning arsti ema hakkab kurtma ning kaebama oma tervise üle. Arst võtab seepeale põhjaliku anamneesi ning annab põhjalikud ravisoovitused. Nädal hiljem kingib ema oma arstist pojale mobiiltelefoni.

Koostajate poolne kommentaar:

Vabal ajal võib arst teha, mida ta soovib kehtivate seaduste piires, seejuures konsulteerida oma sõpru, tuttavaid ja pereliikmeid. Ema kingitus pojale ei ole üldse konsultatsiooniga seotud. Isegi, kui mobiiltelefon oleks kingitud tänutäheks konsultatsiooni eest, kuna tegu ei olnud ametliku konsultatsiooniga ning maksumaksja raha ei kasutatud, siis korruptsiooni siin ei ole.

8. juhtum

Sõbrad on jalgpallitrennis, lõbu laialt. Korraga juhtub õnnetus, kus Ahti lööb pallist mööda ning tabab õnnetul kombel Arturi jalga. Selle tagajärjel väänab Artur jala välja ning ta on suurtes valudes. Arturi jalg on märgatavalt deformeerunud. Üks mängijatest, Margus, kes on traumatoloog, saab aru, millega tegu ning koos sõidetakse EMOsse. Samal ajal kui tehakse kinnituseks röntgenpilt, vahetab Margus trenniriided haiglakitli vastu. Seejärel lahastab traumatoloogist Margus sõbra jala. Kuna Artur on kindlustatud, kirjutatakse arve haigekassale.

Koostajate poolne kommentaar:

Antud juhul oleks pidanud Margus jääma raviprotseduuridest kõrvale, sest see ei olnud tema tööaeg. Arturi trauma oleks pidanud üle vaatama tööl olevad arstid. Ehkki Margus protseduuride eest palka ei saa, kasutatakse haigla varustust, mille kompenseerib haigekassa ja seetõttu ei oleks tohtinud Margus protseduure teostada. Sõltumata sellest, et protseduur oleks teostatud nii või teisiti, oleks Artur pidanud ootama üldjärjekorras.

9. juhtum

20-aastane noormees tuleb nefroloogi juurde korduvvastuvõtule, kuna eelneva neerubiopsia vastus vajab selgitust. Siiski selgub, et probleemi ei esine ning ravi vajavat muutust ei leitud. Enne lahkumist võtab noormees üles ajateenistuse teema ning uurib, kas kahtlustatud neeruprobleemidega oleks olnud võimalik saada pikendust või lausa täielikku vabastust. Arst

saab vihjest aru ning olles isiklikult veendunud ajateenistuse ebavajalikkuses, on ta nõus poisi diagnoosi muutma selliselt, et viimasele kaitseväekohustusvabastus välja kirjutatakse.

Koostajate poolne kommentaar:

Tegemist on ametiseisundi kuritarvitamisega.

10. juhtum

Haigla uue korpuse ehituse idee on olnud õhus juba pikka aega. Lõpuks on haigla juhatus hakanud arutama ehituse sisulist poolt ja küsivad nõu erinevatelt arstidelt, kelle arstliku pilgu järgi olulisi nüansse ja tingimusi ehitusel arvestada. Tänu sellele on järgneval koosolekul haigla juhatusel parem ülevaade osakonna vajadustest. Üks nõu andvatest arstidest on abielus ehitusettevõtte juhatusel liikmega. Kodus arutavad abikaasad, missugused hanketingimused tuleks läbi suruda, et need sobiksid just naise ehitusettevõttele. Antud ehitusettevõtte vastab haigla nõutud tingimustele ja kandideerib konkreetse haigla projekti hanke võitmiseks.

Koostajate poolne kommentaar:

Kuna abikaasad arutlevad hanketingimused kodus läbi, on tegu korruptsiooniga.

2. Arutelu abistavad mõisted

Järgnevalt on ära toodud erinevad terminid, mille tundmine aitab korruptsiooni-teemalisi arutelusid nii edendada kui ka paremini mõista. Valdkonna paremaks tundma õppimiseks on soovitatav lugeda lisamaterjali, mis on ära toodud peatüki lõpus.

Altkäemaks on nii rahaline kui muu hüve (kingitused, koolitusreisid, soodustused jms), mida ametiisik saab teenistusülesannete rikkumise eest.

Korruptiivne tulu on tulu või soodustus, mis on saadud ametiisiku tööülesannete täitmise eest või ametikohustuste rikkumise eest.

Ametiisik on inimene, kel on avaliku ülesande täitmiseks ametiseisund. Arst käitub ametiisikuna siis, kui ta teeb riigi nimel otsuseid, nt kirjutab välja retsepte, mille maksab kinni riik, tellib uuringuid jne.

Ametiseisundi kuritarvitamine on sellise otsuse või toimingute tegemine, millega luuakse eelis otsustajale, tema lähedasele või mõnele kolmandale isikule.

Huvide konflikt tekib siis, kui ametiisikul või tema lähedasel on isiklik huvi otsuses või toimingus, mida ta ise peab tegema või mida ta saab mõjutada. Huvide konflikt ei ole korruptsioonivorm, vaid olukord, mis võib viia korruptsioonini.

Korruptsioon on ametikohaga kaasneva usalduse kuritarvitamine ja ametikoha ära kasutamine isikliku kasu saamise eesmärgil.

Onupojapoliitikaga on tegu juhul, kui eelispositsioonis on lähisugulased ja-hõimlased.

Siin on ülevaade sellest, mida teha, kui oled pealt näinud korruptsiooni juhtumit:
<https://www2.politsei.ee/et/nouanded/korruptsioon/>

